

מראי מקומות- בבא קמא י"א

להשיב הגזילה או דמיה, ולא סובין. וכ' המחנ"א (גזילה כ"ג), דלפ"ז אם אין להגנב כלים מעולים או זוזי, אמרי' לי' זיל טרח וזבין ואייתי זוזי.

דטעמא דמלתא הוא משום דמיד כשהוציאו מרשות הבעלים קנו אותה, אבל מזיק לא

נתחייב אלא כמו שהזיק נאגב, לכאו' משמע מזה כצד האפי' ים דמה שבעלים מטפלין בנבלה הוא משום דכל ההיזק הוא רק עד הנבלה ולא יותר, ולא משום דהוי חלק של התשלומין.

והעיר הקהלות יעקב (י"ב), למה צריך סברא לזה, הא כבר כ' תוס' דגזה"כ הוא. וכ' שהוא

כדי לבאר למה גם אין שמין גם לשואל, הרי בשואל ליכא קרא, וע"ז ביאר דגם שואל קנאו מיד. והמנחת שלמה ביאר סברת תוס',

דחלוק היזק מגניבה, דבהיזק אי"צ אלא להשלים הנזק (דהיינו ההפסד ממון שהי' להניזק), אבל בגניבה צריך להחזיר לו גוף החפץ, ורק תשלומין מעליא נחשבים כתמורת גוף החפץ. וע"ע ברשב"א

(וכן הוא תוס' בב"מ צו:) שכ' בשם הרשב"ם לפרש הא דאין שמין באו"א, לא שאינו יכול

לשלם שברים, אלא דבגנב ובגזלן לא אמרי' דפחת נבילה לניזק, אלא דבזה אמרי' דפחת להמזיק. וכ' הרשב"א שכן משמע בסוגיין,

דהא הגמ' הי' דן לענין הא דפחת נבילה לניזק, וע"ז אמרי' דבגנב ובגזלן אין הדין כן,

אלא דפחת נבילה בזה להמזיק, דהיינו הגנב (אולם שפיר יכול לשלם סובין). עוד כ'

הרשב"א בשם יש מי שפי' באופן אחר, דהיינו שאין מלמדין הגנב לשלם שברים,

אבל אם רוצה לשלם, יכול, משא"כ בשאר מזיקין, דפותחין להם לשלם בסובין. וע'

בפני יהושע שכ' דכן הוא כוונת רש"י בסוגיין, ודלא כמו שהבין תוס' והרשב"א ככוונתו.

(ד) לחוש חוששת- הק' השואל לרעק"א (הובא

בחי' כאן), הא שי' רבא הוא דאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם, וא"כ מהו הנפק"מ

אם הי' לידה או לא (בנוגע לחוש ליום ראשון), תיפוק לי' דאסורה לבעלה משום

שודאי הי' דם. ותי' דנפק"מ היכא דכבר ראתה דם נדה ו' ימים מקודם, ועכשיו יצתה

שליא, דאם דם נדה הוא, יכולה לטבול

(א) והכא בטורח נבילה קמיפלגי- כ' הרא"ש

(י"א) דאף דטורח נבלה על המזיק, היינו רק החיוב ליפרע דמי העלאה, אבל עצם

הטירחא הוא על הניזק לטרוח ולהעלותו. אולם ע' בדברי יחזקאל (מ"ז, ד') דכ' דדעת

הרמב"ם הוא דטירחא של העלאה הוא ג"כ על המזיק. ולכן כ' דלפי הרמב"ם כל זמן

שהוא בבור הפחת והשבח הם של המזיק, אבל לפי הרא"ש הכל תלוי בשעת ידיעת

הניזק, כיון דעל הניזק להעלות הנבילה בפועל. וכ' הדבר"י דלכאו' יש להביא ראי'

לדעת הרא"ש מקו' הגמ' כאן, דהק' דאם בבור שוה א' ואגודא שוה ד', למה צריך קרא,

הא המזיק ודאי רוצה לשלם להעלותו מן הבור כדי לשלם טפי ע"י נתינת הנבלה לחלק

של התשלומין. אבל לפי הרמב"ם, לימא דצריך קרא לומר דמלבד הא דצריך לשלם דמי העלאה, חי' התורה גם דצריך לטרוח

בזה בעצמו.

(ב) בדנפשי' קא טרח- פרש"י, ריוח דנפשי' הוא,

דהא שיים לי' לניזק בדמי יתירי, וא"כ למה צריך קרא דוהמת יהי' לו. והק' הקצות (שפ"ו,

י) הא לכאו' זהו כזורק מטבע לים, והוי גרמא ופטור, ולכן הו"ל לישום שויות השור

כדאי' באגודת הבור, דלכאו' זהו שויותו האמיתי, ואפי' למאן דדאין דינא דגרמי, זהו

רק בנזקי עצמו, אבל בנזקו ממנו ובורו כ"ע מודו דפטור, וע"ש שפי' הגמ' באו"א. וכ'

הקהלות יעקב (י', ג') ליישב דבעצם כשנפל לבור והזיק השור, הו"ל כאילו נפסד השור

לגמרי, אלא דיכול לשלם תשלומין ע"י הנבלה. וא"כ, שפיר י"ל דתלוי בשויותו

בפועל, וכיון דבפועל שוה זוז, דצריך להעלותו, ממילא אינו יכול לשלם ע"י

הנבלה אלא זוז [ולכאו' זה תלוי בחקירת האפי' ים שהבאנו לעיל דף י', ע"ש].

(ג) אין שמין לא לגנב ולא לגזלן- פרש"י, צריך

לשלם בהמה וכלים מעולים, והשברים שלו הם. והוסיף תוס', דאע"ג דקיי"ל דשוה כסף

ככסף ואפי' סובין, גנב וגזלן שאני משום דכתי' אשר גזל, כעין שגזל, הלכך צריך

דהטומאה של הספק הוא באמת ודאי טמא, אלא טומאה כללית הוא. וא"כ א"ש דברי תוס', דאה"נ דטמאה טומאה ודאית, אבל אי"ז טומאת נדה, אלא טומאה כללית, וא"כ שפיר י"ל דלענין טומאת נדה עדיין יש כאן ס"ס ויכולין לטהר (דטומאה כללית זו אין יכול לאוסרה לבעלה).

(ז) **בכור שנטרף, וכו'- פרש"י שנהרג, דאם הי' מת מעצמו הי' פשוט דאין צריך לפדותו, אבל אם נהרג, ה"א דכיון דאולי הי' יחי', א"כ צריכין לפדותו, קמ"ל. והק' תוס', דמשמע מרש"י דאם הי' ידוע דלא הי' נפל, ולמשל אם כלו לו חדשיו, אז היינו פודים אותו אפי' אם מת קודם ל' יום, והביא ראיות דזה אינו. ולכן פי' תוס' דנטרף היינו שנעשה טרפה, וא"כ אפי' אם למעשה חי לאחר ל' יום, מ"מ נחשב כמת ואינו צריך לפדותו. וע' במנחת שלמה שיישב דעת רש"י (בדרך שני שלו), דבאמת יש לעי', מהו הקמ"ל לפי רש"י, כפשוטו הי' שייך לומר דקמ"ל דאף דאולי הי' חי, מ"מ כיון דאין מוכח, לא חייבו התורה לפדות בנו. אבל גם יש ללמוד באו"א, דקמ"ל דבאמת לא אכפ"ל מה שהי' יחי' או לא, אלא גזה"כ הוא דאין החיוב פדיון חל אלא לאחר ל' יום, ורק קודם הדרשה, דאמרי' דהדין ל' יום הי' משום נפל, בזה אמרי' דספק נפל יהי' חייב, ואולי גם דבכלו חדשיו חייב. אבל לאחר שאמר התורה אך חלק, שוב י"ל דצריך להיות חי ל' יום בפועל, ובלא"ה פטור.**

(ח) **ת"ל אך חלק- יש לע', א"כ פדה תפדה למאי אתא. וע' בנמוקי יוסף (ה. בדפיו) שכ' דאהני פדה תפדה לרבווי גוסס ויוצא ליהרג, דאף דבערכין הדין הוא דגוסס ויוצא ליהרג אינו נערך ולא נידר, מ"מ לענין פדיון הדין הוא דשאר נפדית.**

(ט) **והא אנן תנן במסירה- פרש"י, אע"פ שלא משכה. ומשמע דודאי משיכה מהני, והחי' הוא במתני' דגם מסירה מהני. והק' השביתת יו"ט, הא בקידושין (כה:): פרש"י להיפוך, דהא אנן תנן במסירה, דהיינו דוקא מסירה, ומשיכה לא מהני (וע' בתוס' שם שפי' כרש"י כאן), וע"ש מש"כ ליישב.**

בלילה ותהי' טהורה, אבל אם חיישינן ללידה, הו"ל טמאה גם באותו הלילה.

(ה) **דאין מקצת שליא בלא ולד- פרש"י, דאם הי' מקצת שליא בלא ולד, א"כ אז היינו מקילין מספק, דהא ס"ס הוא, ספק אם הי' ולד בכלל, ואפי' את"ל דהי' ולד, אולי הי' מיעוט. וביאר רעק"א, דאי"ז נחשב ספק של שם חד, דהיינו האם הי' רוב ולד או לא, דמעיקרא צריכין אנו לדון אם הי' כאן מציאות של ולד בכלל, וכיון שאנו אומרים שהי' כאן מציאות של ולד, שוב צריכין לדון אם הי' כאן רוב הולד, וזה שפיר מקרי ס"ס. **ע"ע בשטמ"ק (ד"ה וז"ל הר"ש) שהביא קו' ר' משה שהק' דהא אין אומרים ס"ס א"כ יכול להתחיל הס"ס מכל צד, וכאן הרי אינו יכול, והניח בקו'. וע' בש"ך (כללי ס"ס ט"ו) שכ' דלא בעינן ס"ס המתהפך אלא היכא דיכול להתחיל הס"ס מאיזה צד שירצה, וא"כ כיון דבצד א', אם הסתפק בה, שוב אין מקום להסתפק בה, אז לא אמרי' בה ס"ס. אבל היכא דמצד ההכרח צריך להתחיל מצד א', כמו כאן, דאין שייך לצדד דאולי הי' רוב כאן א"כ אנו מסתפקים מעיקרא על מציאות הולד, בכה"ג לא מצרכינן ס"ס המתהפך.****

(ו) **דאין מקצת שליא בלא ולד- הק' תוס', ממ"נ, אם ברה"ר עסקי', א"כ אפי' בספק א' צריכין ליטרה, ואם ברה"י, א"כ אפי' ס"ס הו"ל טמא. ותי' דשמעתין איירי לענין לאוסרה לבעלה. ולכאור' דבריו תמוהים, איך יכולין לחלק בין דין טומאתה בנוגע דיני טומאה וטהרה ודינה לענין איסור והיתר. וע' בחי' ר' שמעון (י"ד) דמביא מש"כ השב שמעתתא (א', י"ד) דנראה מכאן דאיסור לבעלה אינו מחמת הדין טומאה דאי' בנדה, אלא דין חדש של איסור והיתר הוא, אלא דראיית הדם גורמת ב' דינים נפרדים, דיני טומאה ודיני איסור, וא"כ יכולין לומר כלפי איסור והיתר דמותרת מדין ס"ס, אף דבדין טומאה אסורה, וכן להיפוך. וע"ש שהאריך להק' על צד זה, והוא ס"ל דודאי דין איסור תלוי בדין טומאה. ומש"כ תוס' דשמעתין איירי לאוסרה לבעלה, היינו ע"פ מש"כ האחייעזר, דאף דקיי"ל דספק טומאה ברה"י טמא, זהו דין טומאה חדשה, ואין הביאור דאמרי'**

(טו) אפותיקי- פרש"י, ואשמעין ר"א דאם מכרו גובה ממנו, ע' בפני יהושע מש"כ בזה.

(י) מה שעל בניהן ובנותיהן אין שמין- פרש"י דלא מבזין להו למיתי. וכ' הרא"ש (י"ג) דמהאי טעמא אי' בירושלמי דיש לחלק בין בגדי חול לבגדי שבת, דכיון דאין לובשין בגדי שבת ביום של הדין תורה, א"כ שפיר יכול האב להביא בגדי שבת שלהם לב"ד. אולם לכאו' ק', דהא הר"ח פי' דמה שאין שמין מה שעליהן משום שכבר זכו בהן, ולא משום דבזיון הוא למיתי, ומ"מ הביא הירו' הנ"ל. וע' בשטמ"ק בשם ר' יהונתן דביאר דמה שכבר זכו בהן, היינו דכיון דחזי אחיו דכבר לובשים בניו ובנותיו הבגדים, מחלי אהדדי. וא"כ, י"ל דכלפי בגדי שבת, כיון דיקרים הם, לא מחלי אהדדי.

(יא) שומר שמסר לשומר פטור- פרש"י, בכל הדינים שהי' פטור אם היתה אצלו, פטור גם עכשיו, ולא אמרי' דהי' פשיעה ליתנו לאחר. אבל ע' בראשונים בב"מ לו. (רמב"ן, חי' הר"ן, ועוד) דחולקים וס"ל דאפי' מה שהי' חייב מעיקרא אין הראשון חייב אלא השני צריך לישבע להבעלים, ע"ש באריכות.

(יב) הכא במאי עסקינן שעשאו אפותיקי- ע' בתוס' ר' פרץ שהעיר לפי פרש"י בסוגיין למה לא אמרי' "אלא" שעשאו אפותיקי, ע"ש מש"כ בזה.

(יג) עשה עבדו אפותיקי- ע' בתוס' בב"ב (מד: ד"ה עשה) דאף אם רבא ס"ל דעבדו כמקרקעי דמי, מ"מ נקט אפותיקי לאשמעין דבין במלוה בשטר ובין במלוה ע"פ כן.

(יד) שורו אפותיקי ומכרו אין בע"ח גובה הימנו, מ"ט... והא לית לי' קלא- כ' הרשב"א (ב"ב מד:), "ומיהו מן היורשין הוא גובה, ואע"פ שאמרו מטלטלי דיתמי לבע"ח לא משתעבדי, היינו טעמא דמלוה לא סמכי עלייהו כל דנפלי קמי יתמי, אבל הכא דקיבלם באפותיקי, עלייהו סמיך וגובה מהם". אבל בחי' הר"ן שם הביא מהרא"ה דחולק וס"ל דאפי' ביתמי אינו גובה, ומשום דלא סמכא דעתו עלייהו, דס"ל דכיון דיכולין להבריחנו וימכרנו, דהא הם אינם יודעים שעבודא, ממילא לא סמכא דעתיה ולכן אפי' מיורשי לא גבי.